

ТЕМА 13. ПСИХОЛОГІЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Психологія безпеки – галузь психології праці, що вивчає такий стан суспільної свідомості, в якому суспільство загалом і кожна людина зокрема сприймають існуючу якість життя як адекватну і надійну, оскільки вона створює реальні можливості для задоволення особистих і соціальних потреб громадян нині і дає їм підстави для впевненості в майбутньому.

Вона намагається розв'язати свої завдання шляхом вивчення психічних чинників – психічних явищ, що регулюють поведінку і діяльність людини: увагу, відчуття, емоційне життя, мислення, волю та ін. Ці явища відіграють важливу роль у формуванні відносин між людьми, підвищенні ефективності трудової діяльності.

У межах психології безпеки досліджують також проблеми безпеки праці з погляду їх подолання методами психологічної науки. Це може привести до успіху лише тоді, коли вони є органічною складовою цілісної системи заходів щодо охорони життєдіяльності.

Психологія безпеки покликана сприяти відпрацьовуванню безпечних прийомів праці, розкривати причини та шкідливі наслідки неправильної поведінки на робочому місці. Характер трудової діяльності людини визначається не тільки фізичним навантаженням, а й величиною нервового та емоційного напруження, ритмом і темпом роботи, її монотонності, обсягу сприймання і перероблення інформації. Від цього залежать встановлення раціонального режиму праці і відпочинку, організація робочого місця, проведення професійного добору та вибір професійної орієнтації тощо.

На безпеку праці людини впливає її психічний стан: конфлікти, втома, захворювання, залежність від наркотичних засобів, особливості психіки людини. За наявності небезпечних чинників (рухомі деталі машин, захаращення проходів, погане освітлення тощо) та пригніченого стану психіки частіше трапляються нещасні випадки.

Безпека поведінки людини на виробництві залежить від:

- стану безумовних рефлексів, якими людина несвідомо реагує на різні небезпеки, що загрожують її організму (наприклад, самовільне відсунення руки від гарячого предмета);
- психофізіологічних якостей, які виявляються в чутливості до сигналів небезпеки, швидкісних можливостях реагувати на такі сигнали, емоційних реакціях на небезпеку, визначенні небезпечної ситуації і реагуванні на неї (наприклад, стан тривоги загострює почуття небезпеки, стан втоми зменшує можливості людини щодо визначення і протидії їй);
- професійних якостей та досвіду людини;
- мотивації до безпечної праці (різні люди по-різному ставляться до праці та заходів безпеки).

Людина здатна гнучко використовувати свої можливості для досягнення результатів та усунення небезпеки. Наприклад, невисокі біологічні і психофізіологічні якості протидії небезпеці можна компенсувати розвитком професійних навичок і високою мотивацією до дотримання безпеки праці.

Політика підприємства в галузі охорони праці має бути спрямована на колективний пошук шляхів запобігання нещасним випадкам. Важливо сформувавши психологічний настрій у колективі, зорієнтований на безпеку праці.

Дієві заходи слід спрямовувати на поліпшення психологічного і фізичного стану працівника – безпосереднього виконавця робіт. Причиною більшості нещасних випадків

(до 75%) є людський чинник, тому профілактична робота має бути зосереджена на ранній діагностиці профпатологій і хворобливого стану нервової системи.

Працівники зобов'язані знати і виконувати інструкції з охорони праці під час роботи.

Тому важливо виховувати в працівників здатність спостерігати, бути обачливими та обережними.

Причинами травматизму часто є недосконала організація праці та поганий настрій, втома, конфлікти в колективі, а отже, незадовільний психологічний клімат. Істотно впливає на працездатність порушення ритму праці та відпочинку. На стан самопочуття, працездатність, надійність людини також впливають біоритми.

Отже, соціально-психологічні методи управління охороною праці ґрунтуються на використанні комплексу взаємопов'язаних чинників: знання вимог безпеки праці, уміння, навички безпечної роботи, мотиви, професійне виконання, моральне стимулювання за дотримання правил безпеки, науково обґрунтованого режиму праці та відпочинку, пропаганда охорони праці, лікувально-профілактичні заходи, гуманізація праці.